

Грищаченко В.В.

ад'юнкт докторантури та аспірантури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

На сучасному етапі поняття «ефективність» використовується в багатьох сферах людської діяльності та у різних галузях науки. Термін «ефективність» походить від латинського слова «ефект» (від лат. Effectus – дія, результат) в широкому розумінні означає результат будь-якого процесу, наслідок яких-небудь причин, дій. Звідси ефективність – це результативність цілеспрямованої дії. Ефективність як наукова категорія прийшла у правознавство з економіки, де отримала всебічний аналіз і широко використовується в економічній літературі. У загальному ефективність (від лат. Effectivus – діяльний, творчий) – це відношення результату (ефекту) до витрат, які були затрачені на його отримання.

Вона показує не сам результат, а те, якою ціною він був досягнутий. Тому ефективність найчастіше характеризується відносними показниками, це втім не виключає використання і абсолютних значень вихідних параметрів [1, с. 245].

Ефективність широко використовується й у правознавстві. За визначенням О.І. Марцева і С.В. Максимова, у правознавстві поняття ефективності вперше з'явилося у кримінальному праві [2, с. 52]. Спочатку поняття ефективності ототожнювалось, іноді повністю, іноді частково, з оптимальністю або навіть обґрунтованістю правових приписів. Пізніше, після введення Г.О. Злобіним у теорію ефективності кримінального покарання кількісно визначеної категорії «мета», це поняття набуло практичного значення [3, с. 60]. Синонімом ефективності стає спроможність правових приписів досягати соціально корисних результатів або цілей. У той самий час науковці починають говорити про напрацювання методики критеріїв оцінювання ефективності.

Активні спроби юристів щодо розробки інституту ефективності були здійснені науковцями в 70–80-і роки ХХ століття. У наукових працях В.М. Кудрявцева, Н.Ф. Кузнецової, І.С. Самоценка, Л.І. Спиридонова, В.І. Никитинського, А.Б. Венгерова та інших учених висвітлені питання понять «оптимальність», «корисність», «ефективність правових заходів», а також їх співвідношення. Однак на сьогодні питання проблем ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам Національною поліцією залишається не розробленим.

Ефективність – це поняття, яким характеризується заснована на законі

діяльність правозастосовувача, спрямована на досягнення соціально значущих цілей, що сформульовані в законі [4].

Очевидно, що з позиції виявлення співвідношення результату і соціальних цілей необхідно проаналізувати і встановити, щонайменше три положення: фактичний результат буде нижче очікуваного; фактичний результат відповідатиме очікуваному; фактичний результат перевищуватиме очікуваний.

Особливості конкретного виду діяльності вимагають врахування певних уточнень або додаткових ознак поняття ефективності, адже слід врахувати, що спроби сформулювати її єдине універсальне визначення не завжди можуть бути вдалими, оскільки для окремої галузі важко визначити загальну ефективність [5]

Таким чином, визначаючи поняття ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам Національної поліції як співвідношення між результатом та соціальними цілями, припускається ототожнення ефективності з результативністю, оскільки соціальна мета кожної окремої складової протидії підводить до єдиної соціальної мети всіх заходів, які традиційно визначаються як зниження рівня злочинності в країні.

Досягнення ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам Національною поліцією вимагає комплексного підходу. Ключовими факторами ефективності такої протидії мають бути: обґрунтоване застосування відповідних оперативно-розшукових та оперативно-технічних заходів у протидії злочинності і, передусім, виключення фактів незаконного їх застосування до громадян; викорінення фактів порушення принципів оперативно-розшукової діяльності.

Умови ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам залежать від досконалості: системи нормативно-правового регулювання; діяльності Національної поліції та їх службових осіб щодо застосування заходів впливу на злочинність; періодичної оцінки та визначення шляхів підвищення ефективності протидії злочинам; управлінських та організаційно-правових рішень щодо вдосконалення механізму протидії злочинам. Кожний із зазначених напрямків стає реальністю під впливом значної кількості соціальних, економічних, політичних, демографічних та інших чинників життєдіяльності суспільства.

Оперативно-розшукова протидія злочинам є складовою протидії злочинності, реалізація якої починається з правотворчої діяльності. У першу чергу це система норм, що регулює оперативно-розшукову протидію злочинам, яка розподіляється на норми, що визначають коло діянь, які визнаються злочинними, нормативне забезпечення засобів оперативно-розшукової протидії злочинам, підстави і умови застосування зазначених засобів; норми, що визначають порядок застосування засобів оперативно-розшукової протидії злочинності; норми, що визначають систему правоохоронних органів, які здійснюють оперативно-розшукову протидію злочинам, їх компетенцію та порядок взаємодії.

Удосконалення системи підрозділів Національної поліції повинно здійснюватися з метою підвищення ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам шляхом реалізації передбачених законом заходів впливу на злочинність. Застосування ними таких заходів відбувається шляхом виявлення підстав, об'єктів, вибору форм і засобів впливу, соціально-правової оцінки реакції об'єктів впливу та інших його наслідків із закріпленням цієї оцінки в процесуальних актах.

Якщо існує альтернатива застосування заходів, перевагу доцільно віддати тим, що мають превентивний характер. Вибір засобів та їх відповідність залежить від оперативної обстановки і тих можливостей, які мають працівники оперативних підрозділів Національної поліції.

Крім того, на ефективність оперативно-розшукової протидії злочинам Національною поліцією впливає організаційно-управлінська діяльність органів державної влади щодо політики протидії злочинності. Йдеться про такі фактори, як: належний матеріальний та технічний рівень забезпечення оперативних підрозділів Національної поліції для виконання завдань оперативно-розшукової протидії злочинам; вдосконалення інформаційного-аналітичного забезпечення; впорядкованість оцінки роботи окремих служб та підрозділів Національної поліції; удосконалення контролю за законністю оперативно-розшукової протидії злочинам; впорядкованість внутрішньої та зовнішньої взаємодії різних підрозділів Національної поліції; зміцнення їх зв'язків з населенням з метою підтримки у справі протидії злочинам; налагодження міжнародної співпраці у протидії злочинам, як з країнами Європейського союзу так і з державами-членами СНД.

Управлінські рішення органів державної влади також впливають на завдання, методи, сили, засоби та шляхи вдосконалення оперативно-розшукової протидії злочинам Національною поліцією України. Вони повинні враховувати: оцінку пропозицій щодо здатності підвищення ефективності протидії злочинам та їх наукову обґрунтованість; визначення доцільності заходів, що пропонуються, з огляду на співвідношення позитивного впливу на злочинність та можливих витрат від їх застосування; визначення економічної і політичної можливості реалізації рішення.

Метою оцінювання ефективності діяльності працівників Національної поліції є формування системи впливу на ефективність забезпечення такої діяльності у відповідності до вимог, встановлених Законом «Про Національну поліцію».

На підставі наукових розробок вітчизняних вчених та зарубіжного досвіду серед умов ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам Національною поліцією України визначені наступні групи:

- 1) нормативно-правового забезпечення (законодавче закріплення оперативно-розшукової протидії злочинам, актуальність та постійне вдосконалення законодавства відповідно до сучасних умов реалізації оперативно-розшукової протидії злочинам, законодавче забезпечення прав усіх учасників

оперативно-розшукової протидії злочинам, актуальність відомчого нормативно-правового регулювання чинному законодавству та сучасним умовам реалізації оперативно-розшукової протидії злочинам);

2) наукового забезпечення (новітні дослідження проблем оперативно-розшукової протидії злочинам, підготовка кваліфікованих кадрів для реалізації оперативно-розшукової протидії злочинам);

3) структурно-функціонального забезпечення (оптимізація структурно-функціональної побудови підрозділів кримінальної поліції відповідно до пріоритетних завдань їх діяльності з реалізації оперативно-розшукової протидії злочинам, вирішення проблем міжвідомчої координації оперативно-розшукової протидії злочинам, визначення критеріїв оцінки ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам);

4) кадрового та матеріально-технічного забезпечення суб'єктів оперативно-розшукової протидії злочинам.

1. Мельник Л.Г., Корінцева О.І. Економіка підприємства : Конспект лекцій : Навч. посіб. / Л. Г. Мельник, О. І. Корінцева. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. – 412 с.

2. Марцев А. И. Общее предупреждение преступлений и его эффективность / А. И. Марцев, С. В. Максимов. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1989. – 159 с.

3. Злобин Г. А. О методологии изучения эффективности уголовного наказания в советском уголовном праве и криминологии / Г. А. Злобин // Вопросы предупреждения преступности. – 1965. – Вып. 1. – С. 50–74.

4. Барабаш А. С. Прекращение уголовных дел по нереабилитирующим основаниям в стадии предварительного расследования / А. С. Барабаш, Л. М. Володина. – Томск, 1986. – С.116.

5. Наумов А.В. О понятии правоприменительной эффективности уголовного закона / А. В. Наумов, Ю. А. Красиков // Вестник Московского государственного университета. – 1991. – № 2. – С.12.

Дараган В.В.

кандидат юридичних наук
доцент кафедри ОРД та СТ ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ПІДРОЗДІЛАМИ ДЕПАРТАМЕНТУ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Інформація відіграє значну роль в діяльності правоохоронних органів щодо виявлення та запобігання незаконній діяльності, у тому числі, й суб'єктів господарювання. Одним із шляхів інформаційного забезпечення ді-